

СПИСАНИЕ ЗА БИБЛИОТЕЧНА ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

ИЗДАНИЕ НА НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА
„СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“

БИБЛИОТЕКА

1-2'2003 ГОДИНА X

ISSN 0861-847X

РАДЕТЕЛ ОТ ВЪЗРОЖДЕНСКО ПОТЕКЛО

КНИЖАРСКОТО И ИЗДАТЕЛСКО ПОПРИЩЕ НА ТОДОР ИКОНОМОВ

ПЕТЪР ПАРИЖКОВ

Навярно на малцина е известно, че през един не много дълъг период от живота си Тодор Икономов се занимава с книжарство в Шумен — естествено продължение и неразделна част от неговата писателска, публицистична и издателска дейност, а схващано по-широко — от цялостното му битие на политик, общественик и държавник.

Роден на 29 август 1838 г. в будната Жеравна, получил първоначално образование в родното си село и в Сливен, Тодор Поппетров Икономов учи по-късно в София при бележития възрожденски просветител Сава Филаретов. Попада в Цариград през 1861 г. Завършва духовна семинария в Киев. Учител е известно време в Шумен и Тулча. Отново се завръща в Цариград през 1871 г. Взема дейно участие в борбата за независима българска църква. Изживява сложна идейна еволюция. Увлича се, а после скъсва с униатството. Противник е на въоръжената борба като средство за постигане на националното освобождение, приемайки дуализма на България и Турция под скиптъра на султана. И заедно с това се намира под идейното влияние на руската революционно-демократична мисъл. Той е един от нашите блестящи публицисти, сътрудничил със статии по актуални въпроси на литературата, философията, естетиката и обществено-политическите борби на в. „Македония“, „България“,

„Право“, „Турция“ и др. Известно време е редактор на сп. „Читалище“.

След Освобождението възрожденецът патриот влага силите си в устройството на новата държава, отдавайки цялата своя енергия в народополезни дела. Той е последователно народен представител, подпредседател на Учредителното народно събрание в Търново, министър на обществените сгради, земеделието и търговията, кмет на София, председател на Държавния съвет. Във време на груби партизански страсти и материални интереси със своя възрожденски идеализъм Тодор Икономов стига дотам, че в определени обществени среди „започват да го ненавиждат за консервативното му благоразумие, в други да се надсмиват на наивността му, в трети да го пренебрегват и той бавно, сигурно остава сам, беззащитен до толкова, че Стамболов може без шум да го интернира...“ (1).

И така — „за Тодор Икономов, за тоя неуморен деятел, за тоя пъргав работник по трънливото поле на нашето постепенно, умствено, духовно, политическо възраждане“ (2), за този, който отдава без корист и без облаги за себе си сили и ум в устройството на младата държава, настъпват тежки дни. През 1885 г. той се завръща в Шумен.

Бившият министър, многозаслужил за отечеството си общественик и

държавник притежава 200 овце и една воденица, която се вижда принуден да продаде. За година време отпечатва и препечатва свои учебници и прочитни книги, купува различни учебни пособия — и всичко това на кредит.

„Ето ти един ден — пише по-нататък Илия Р. Блъсков, че го виждам в сред едно дюкянче с надпис: **Книжарница Т. Икономов**, обредено с разни книги, учебници неговии, чужди, и с всякакви ученически потреби“ (3).

Сам познал митарствата на книжарството, несигурността на това занятие във време, когато сладкият звън на метала заглушава високите стремления, Илия Р. Блъсков оплаква приятеля си за неговите житейски неблагоприятности. Достоен за големи дела, Икономов е принуден да търси спасителния бряг на книжарството сред разбушваното море на нечисти страсти и политически комбинации. Случайно ли той отваря книжарница и се отдава на това поприще?

Тодор Икономов е автор на много учебници, мемоари и статии. Сред тях ще посочим „Нова българска читанка“ (1867), претърпяла четири издания, и отпечатаните от Христо Г. Данов „Читанка за приготвяне към Грамматиката“ (1874), достигнала единадесетото си издание през 1883 г., „Ръководство за Словосъчинение на Български език“ (1875), „Българска Грамматика“ (1881), излязла в „IV ново издание“ през 1883 г., както и великолепните „Писма за Сърбия“ (1883) и политическата брошура „Кой ще бъде виновний“ (1886). През 1885 г. във Варна той издава „Протоколи на Цариградската конференция“ и „Протоколи

на Берлинския конгрес“, воден от стремежа да задоволи интересите на своите съвременници в конкретната политическа ситуация.

Интересни податки за по-ранните книжарски занимания на Тодор Икономов се съдържат в писмо до него от 11 юни 1871 г. Учителят Иван М. Моллов му пише: „Напразно са трудих да са срещна с Вас в Търново и Жеравна; дето от тези места отидех, Вий сте заминали. Аз исках да са разговоря с Вас за книжевната търговия, която бяхте предприели едно време: какви книги имате още и дали не щат влезе някои за в работа, като вече ний, българите, има да съставяме читалищни библиотеки, които тряб[в]а без друго да снабдяваме с разни български книги. Друго искам да знам — с какво днес са занимавате по книжевна част; защото аз вярвам, че колкото и да отбягвате от многотрудното уч[ителско] звание, толко напротив обичате да са трудите в книжевното поле. Вярвам, че никой чувствителен българин са не отрича от това, стига да може да държи перо. Особенно, казвам Ви го туй от [в]се сърце, обичам да чета нещо, което е изцяло от ваша ръка. Пишете, моля Ви, трудете са, Г-не Икономов, че ако не сега, то след време ще има кой да цени“ (4).

От писмото става ясно, че далеч преди 1885 г., когато отваря книжарница в Шумен, Тодор Икономов е „изкушен“ от книжарското поприще. За това намиране потвърждение и в писмото му до художника Николай Павлович, изпратено от Браила на 17 януари 1875 г., с което го уведомява, че продажбата на негови литографичес-

ки картини върви трудно. По всяка вероятност става дума за литографиите от цикъла „Райна княгиня българска“, четири на брой, издадени през първата половина на 1874 г. „Пакетът Ви под № Р. № 7 с 25 двадесет и пет тела от новото Ви издание приех на време и ся грижа да ги разправа – пише Икономов. – За сега съм разправил само три тела, но имам грижа и ся надявам да разправа още. Причината е, че на хората не им ся дават пари“ (5).

Навярно насочването на Икономов към книжарството не е без влияние от Христо Г. Данов, с когото той поддържа връзки. Освен че издава негови учебници преди и след Освобождението, последният се грижи и за разпространението им. В телеграма от 23 септември 1881 г. Данов му съобщава: „Всички екземпляри от Граматиката (става дума за „Българска Граматика“ от Т. Икономов, издадена от Христо Г. Данов в Пловдив през същата година – б. м., П. П.) намерих пръснати по вѣн и в Книжарницата няма ни един, та трябва тутакси да ся препечата. Ще ли да я преработите за сега или да ся препечата без изменения? Преработването ѝ да остане за трето издание на по-свободно време и подир появляването на приготвената ѝ сега критика“ (6).

Тодор Икономов не е чужд и на драгоценната възрожденска традиция – дарителството. С писмо № 200 от 20 януари 1884 г. от Управлението на Народното просвещение на Източна Румелия в Пловдив, подписано от директора Йоаким Груев и началника на канцеларията Димитър Душанов, на

Икономов се съобщава, че дирекцията приема със задоволство „щедрий Ви подарък от 250 екз. от издадените Ви книжки „Писма за Сърбия“ и „Нравственний дълг на ч[е]ловека“ за училищните библиотеки и ученици из областта, и щом пристигнат, с благодарение ще распореди за тяхното раздаване съгласно с желанието, което искавате“ (7).

„Министерството на Народното Просвещение с особена радост посрещна Вашия скъпоценен подарък, състоящ от по 500 екземпляра от Вашите твърде полезни книги „Писма за Сърбия“ и „Нравственний дълг на човека“ и счита за своя приятна длъжност да Ви поднесе сърдечната си благодарност“ – четем в писмо от 6 февруари 1884 г., подписано от министъра д-р Д. Моллов, главния секретар П. Генчев и началника на отделение С. Вацов (8). Те уведомяват Икономов за начина, по който ще разпределят неговия „скъпоценен подарък“ сред випускниците на девическите гимназии в София и Търново и на Педагогическото училище в Шумен, на завършващите класическата гимназия в София и др.

Икономов не забравя и училищата в Тулча – града, в който и той е учителствувал. С писмо № 38 от 17 декември 1885 г. комитетът на българските реални училища в Тулча му благодарят за изпратените чрез своя член-секретар Сава Дончов 16 екз. от „Читанка за приготвление към Граматиката“ и други книги. „Относително другите книги, за които споменувате в писмото си от 9-й того към Савва Дончов, – продължава комитетът, – можете

да ги пратите по някой пътник до книжарницата на г. Данова в Руссе, а той от там ще ги прати до г. Дончова тук, който често приема книги от г. Дановата книжарница. В заключение молим приемоте, Г-не Икономов, уверение за отличното ни към Вас почитание“ (9). В друго писмо, датирано 15 февруари 1888 г., същият комитет отново му изказва благодарност за изпратените 60 екз. от неговата „Читанка...“, 25 екз. от „Протоколи на Цариградската конференция“ и др. и изразява увереност, „че и за в бъдеще ще бъдете тъй благодетелски расположени с подобни пожертвования“ (10).

Главно през годините 1888–1889-та Тодор Икономов поддържа оживени връзки с книжари от цялата страна, на които дава и от които получава книги за продан. Има открити партиди за разни сметки и вземания на Христо Г. Данов и Драган В. Манчов в Пловдив, на Венелин Божилов и братя Блъскови във Варна, на Иван Б. Касъров, Константин Т. Кушлев, Г. Д. Назърски и др. в София, на Йосиф Козаров в Свищов, на Т. Х. Ташов във Видин, на Никола П. Недялкович и Никола Тодоров в Търново, на Петър Златаров в Силистра и др. Тодор Икономов установява сътрудничество и с книжаря Константин (Коне) Г. Самарджиев от Солун.

Той проявява интерес и към руската книжнина. В писмо до него от 8 юли 1886 г. Климент, митрополит търновски (Васил Друмев), го уведомява, че в отговор на желанието му е потърсил някои по-важни съчинения по въпроса, който го интересува – борбата срещу протестантските секти, и прилага

препис от списък на някои книги – „Сочинения по истории и обличения протестантских сект“ (11).

Краят на книжарската му „кариера“ идва неочаквано. Поради неуредени сметки книгите на Тодор Икономов са турени под запор и изхвърлени на улицата, а той – подложен на унижения.

След смъртта му (1892) ще дойдат преоценката и признанието. През 1897 г. в Шумен ще бъдат отпечатани неговите „Мемоари“ – забележителен документ на епохата, излязъл изпод перото на този, който в своята „Последна дума“ изповядва: „Грешки като човек аз съм сторил може би твърде много, но помисли за зло на отечеството си никоги не съм имал“ (12).

Бележки

1. Жечев, Тончо. Тодор Икономов. Очерк из историята на българската обществена мисъл. С., 1975, 111-112.
2. Блъсков, Ил. Горчиви възпоминания за последните дни от живота на Т. Икономов // Българска сбирка, 1894, № 8, с. 632.
3. Пак там, с. 535.
4. НБКМ – БИА, ф. 19, Тодор п. Петров Икономов, а. е. 52, л. 1-2.
5. Архив на Николай Павлович. 1852-1894. С., 1980, док. № 401, с. 454.
6. НБКМ – БИА, ф. 19, а. е. 93, л. 1.
7. Пак там, а. е. 95, л. 1.
8. Пак там, л. 2-2-а.
9. Пак там, л. 21.
10. Пак там, л. 27.
11. Пак там, а. е. 42, л. 84-87-а.
12. Икономов, Тодор. Моята биография. В: Икономов Тодор. Мемоари. С., 1973, с. 592.

СЪДЪРЖАНИЕ

- ☛
125 ГОДИНИ НИ НБКМ
АЛЕКСАНДЪР ДИМЧЕВ
5 СТРАТЕГИЧЕСКИ ПЛАН ЗА
НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА
„СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“
- ☛
ПРОФЕСИЯ
БИЛЯНА ЯВРУКОВА
15 ФОРМАТ
MARK 21
МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА
МУЗЕЙНА СБИРКА ПРИ
20 ЛЕСОТЕХНИЧЕСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ -
МИНАЛО И НАСТОЯЩЕ
- ☛
КРЪГОЗОР
ЕЛЕНА ЯНАКИЕВА
МЕЖДУНАРОДНИ ИНТЕГРИРАНИ
22 СИСТЕМИ ЗА БИОГРАФСКА
ИНФОРМАЦИЯ
ЕЛЕНА КОЕВА-ЮРЧЕНКО
29 ЗА КАМПАНИЯТА
@YOUR LIBRARY
ТОНКА ИВАНОВА
32 @ВАШАТА БИБЛИОТЕКА
СТАРТИРА В ДОБРИЧ
МАРИЯ ГУЛЕНОВА
33 МАРКЕТИНГ НА ДЕТСКО-
ЮНОШЕСКАТА КНИГА В САЩ
- ☛
СЪКРОВИЩА В
КНИГОХРАНИЛИЩАТА
МАРЛЕНА ДИМОВА
42 ГРЪЦКИЯТ ЛЕКАРСТВЕНИК ОТ
НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА
- ☛
Лица
ВИОЛЕТА БОЖИЛОВА
49 БИБЛИОТЕКОВЕДЪТ
МИХАИЛ СТАНЧЕВ
- ☛
СЪБИТИЯ
АЛЕКСАНДЪР ДИМЧЕВ
56 ВЪЛНУВАЩО ТЪРЖЕСТВО,
ПОСВЕТЕНО НА ПРОФ. АНИ ГЕРГОВА
- ☛
ЧЕСТИТКА
ПЕТРА ГЮРОВА
60 ИСКАМ
ДУМАТА
- ☛
ЕКСПЕРТНА ПОМОЩ
ЛОЗИНКА АХЧИЙСКА
МЕТОДИЧНИ ПРИНЦИПИ И РЕШЕНИЯ
ЗА КЛАСИФИЦИРАНЕ НА КНИГИ ПО
62 УДК
- ☛
ДИСКУСИОННО
ЮЛИЯ САВОВА
ЗА БИБЛИОГРАФИЯТА И НЕЙНОТО
МЯСТО В БИБЛИОТЕЧНО-
71 ИНФОРМАЦИОННОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Минало

ПЕТЪР ПАРИЖКОВ

82 РАДЕТЕЛ ОТ
ВЪЗРОЖДЕНСКО ПОТЕКЛО

Изложби в НБКМ

МИЛКАНА БОШНАКОВА

86 ТВОРЧЕСКИЯТ СВЯТ
НА ЯВОРОВ

Краезнание

ДАНИЕЛА ВАНКОВА

89 СЕМИНАР
ВЪВ ВИДИН

Отклик

МАРИЯ МЛАДЕНОВА

91 МОДЕРНА ВИЗИЯ ЗА
ИНФОРМАЦИОННА СТРАТЕГИЯ

СВЕТЛА ДЕВКОВА

94 ЛЕТОПИС
НА РАЧЕВСКИЯ РОД

МАРИЯ ПЕТКОВА

95 ПРОБЛЕМИ НА
ЕЛЕКТРОННИТЕ КНИГИ

Календар

99 ПО-ВАЖНИ ДАТИ И СЪБИТИЯ
ДО КРАЯ НА ГОДИНАТА

Премиера

ПЕТЪР ВЕЛИЧКОВ

КНИГА ЗА КНИГИТЕ,
БИБЛИОТЕКИТЕ И ЧИТАТЕЛСКИТЕ
ИНТЕРЕСИ СРЕД МЮСЮЛМАНИТЕ

105 В САМОКОВ

ЕЛХА ДЕНЕВА

109 БИБЛИОГРАФСКИ
СПРАВКИ

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПЛАН ЗА НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“

АЛЕКСАНДЪР ДИМЧЕВ

През 2003 г. се навършват 125 години от основаването на Националната библиотека на България. Настоящият доклад няма за задача да прави подробен анализ за нейното състояние. Той преследва единствено целта да постави остро въпроса за нейното бъдеще. Убеден съм, че този проблем може да бъде решен само чрез ясно формулиран и финансово обвързан стратегически план. В него трябва да бъдат въввлечени всички отговорни властови институции и да бъде изведен като един от националните приоритети в идеите и проектите за развитието на информационното общество. Изработването на насоките за бъдещото развитие на Народната библиотека обаче трябва да бъде задача на нейния колектив.

При излагането на материала бих желал да направя предварителни уточнения:

1. Този доклад в основната си част бе изнесен по време на Юбилейната конференция за 120-годишнината от основаването на Народната библиотека, но не бе публикуван. Сега той е актуализиран. Считаю, че поставените тогава въпроси в него имат и понастоящем своята актуалност.

2. Мотивите, които ме подтикнаха да насоча отново своето внимание към този проблем, са следните:

– юбилеят на Националната библиотека;

– в веб-пространството започна полемика между колеги за проблемите на Националната библиотека, което е нормално и трябва да се приветства. Струва ми се, че начинът, по който те се поставят и дискутират не биха довели до намиране на генезиса им и до тяхното решаване. Те по-скоро биха противопоставили колегиата. И двете страни говорят с болка за нашата национална светиня. По мое скромно мнение проблемите са много сериозни и опират до национална политика и имат силно изразен обществен характер;

– докладът „Виждане за състоянието и перспективите на Народната библиотека на основата на анализ на годишните отчети за периода 1986–1996 г.“, който сътрудници на Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ представиха за предварително обсъждане в нейния Научен съвет през 1998 г., бе добра основа, върху която може да продължи да се работи. По своя замисъл анализът не претендира за изчерпателност, но откроява тенденции и проблемни области, които сочат драстично изоставане на библиотеката и криза в нейната идентичност при новите социални условия. В него се аргументира идеята за сериозно осмисляне на мисията и дейност-